

Jujtzye maka tzyäjkwätzäkya 'e te' najsokojameram wä 'kä mujsä we 'nyarä 'ä sunyi te 'päntam ijtyajupä México najsomo.

Yä' México najsomo te' yomoram y te' pänistam nye 'käre kyopikyajpapä te' päntam makapä 'is kyo' anhkimya 'e y kyowinaya 'e. Yäjinhamänhte kejpapä ke sunyire tujkpapä te' yojsykuy, jurä we 'nyajpamä te' anhkimkutyam nyäjmajapapä *poder ejecutivo*, te' *poder legislativo* y te' *poder judicial*. Te' *poder legislativo* 'is kyokipsapapänhte y pyäjkintzyokpapänhte te' anhkimkutyam ntä najsomoram; yä' omo ijtyajpapänhte te' *diputadoram* y *senadortam*. Te' *diputado* 'istamänhte kyo' anhkimyaajpapä te' kupkuy te' *congreso* 'omo ijtupä México 'omo y yä' ram kopikyaräjpapänhte wä 'kä tyojsya 'ä tu 'ka ameram.

Tumä *democracia* México 'is nye 'sepä 'omo, mumu te' yomo 'is y pä 'nis vyotoram tumä yojsyapapänhte. Wä 'kä mujsä tyukä, makak kyopikya 'e te' *diputadoram* ntä najsomoram wyenpapänhte jurä anhkastam maka kyojame te' ijtuktyam tumtumäpä kopinhkuyis te' seri nyä ijtyajkerupä 'is päntam tumtumäpä kupkuyis. Te' se tumtumäpä *diputado* 'is maka kyo' anhkimi te' kupkutyam te' seri nyä ijtyajkerupä 'is te' päntam. Yä' kojameramänhte näjmayaräjpä *distritos electorales*, mujsapapänhte ijtya 'ä mäjarampä y motzyirampä kupkutyam y wäpänhte jana nyä ijtкокätya 'ä päntam tumtumäpä 'is.

Te' anhkimkuy jaye 'omo México najsisnye nämpapänhte ke ntä najsokojameram we 'nupänhte yäjtis *distrito* 'omo, y tumtumäpä 'omo kyopikyajpapänhte tumä *diputado federal*. Te' serike tumtumäpä anhkimkuyjaye nyä ijtyajupä mäja kupkuyistam kyojampapä ntä México najsistam kejpapänhte jujtzye *diputadoram* maka kyopikya 'e ijtyajujse te' *distritos electorales*.

¿Tire te' najsokojame wä 'kä mujsä we 'nyarä 'ä sunyi te 'päntam?

Tumä *distrito electoral* najsokojamere, wye 'nyajpamä te' päntam ijtyajupä tumtumäpä kupkuyomoram o te' mäja kupkuyomoram ijtyajupä ntä México najsomoram, wä 'kä te' se mujsä kyopikya 'ä te' *diputadoram* makapä 'is kyo' anhkimya 'e y te' se tumtumäpä *diputado* 'istam mujsä kyo' anhkimya 'ä mumu te' päntam ijtyajupä te' kupkuyomoram.

¿Tire te' najsokojame wä 'kä mujsä we 'nyarä 'ä sunyi te 'päntam ijtyajupä kyupkuyomoram?

Yojsykutye tzyäjkpapä te' *Instituto Nacional Electoral* (INE), wä 'kä mujsä kyena jurä anhkastam kyojampa tumtumäpä najsokojame kopinhkuyisnye ntä México najsomo o tumtumäpä mäja kupkuyomoram ijtyajupä ntä México najsomoram.

¿Tikoroya yojspa?

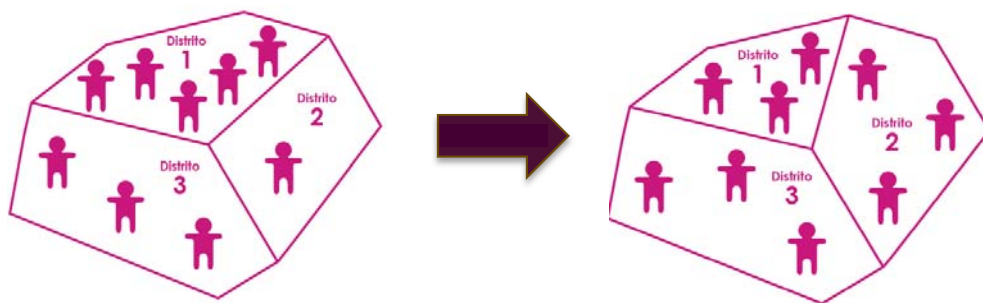
Wäkte mujsä ntä we'nya'ä te'päntam tumtumäpä najskojame'omoram, te'se mumu pänis nyä irä i'is maka kyo'anhkimi ntä *méxico* najsomoram y te'serike kyena tyajk yojsya'ä sunyi te' voto.

¿Tikoroja syutpa ntä ntäjkwätzäkä te' najskojameram wä'kä mujsä we'nyarä'ä sunyi te'päntam kupkuyomoram?

Te' najskojame'is wyenhkuy wäpäre tyukä jänjäna mäja ayajpa anhkä te' kupkutyam. Pä'nayajpa anhkä, eyarampä ka'yajpa y eyarampä maka ijtya'e eyapä najsomoram, te'koroya wenerampä najskojame'istam nyä ijtanhäyajpa o mä'nyajpa te' pyäntam kätphasenhomo te'ameram jurä jänam kyopatoya'emä te' anhkimyajpapä'is. Te'koroyare syutpapä ntä nhkosa jänjäna te' najskojameram we'nyajupä nyä *parejo* päntam.

¿Jujtzyere mujsapapä ntä ntäjkwätzäkä te' najskojameram wä'kä mujsä we'nyarä'ä sunyi te'päntam kupkuyomoram?

Wä'kä mujsä ntä ntäjkwätzäkä te' najskojame'is 'yanhkimkutyam, makapäre kyetya'e ke tumtumäpä'is kupkuyis nyä ijtya'ä *parejo* päntam. Y te'sekire tyanpä'ä te' kupkutyam, jana jene tzyenhpä'ä te' tzyowekeram, mujsapamä ntä ompa weweneya anhkä 'yirä ketzaram y te'se tumä ijtyajumä te' kupkutyam nyä ijtyajupä'is päntam tzyapyajpapä'is ore wä'kä te'se mujsä tyojstäjkäyā'ä te' *política'omo*

¿Jujtzyek tujkpa y jujtzye tujkpa?

Te' ame'omoram 2016 y 2017 te' INE'is maka tzyäjkwätzäjkya'e te' najskojameram te' *México* najsomo y te'serike te' mäja kupkuyomoram nyäyirampä'is *Baja California Sur, Campeche, Colima, Chiapas, Ciudad de México, Guanajuato, Guerrero, Jalisco, México, Michoacán, Morelos, Nuevo León, Querétaro, San Luis Potosí, Sonora, Tabasco y Yucatán.*

Tumtumäpä mäja kupkuyomoram maka tzyäjkya´e tumkutyam makamä tzaptumya´e wä´kä te´ INE´is tzyamanhwajkaya´ä tipä yojsykuy maka tzyäki te´ anhkimkutyäjkam kyotzokyaajpapä´is te´ oretzapyajpapä, te´ *partidos*´is kyowinaram, te´ anhkimyajpapä tumtumäpä ntä najsomoram, te´ *diputodoram* ntä ko´anhkimtampapä´is ntä nhkupkuyomoram, te´ anhkimyajpapä kyetyajpapä´is te´ kopinhkuy y mumu te´ päntam.

Makak tzyäjkya´e yä´ yojsykuy te´ ijtyajumä kupkutyam oretzapyajpapä, te´ INE´is maka ´yanhku´akya´e te´ päntam tumä tumnhkuyomo wä´kä mujsä tzyajmaya´ä tiyä kyipsyajpa te´ yojsykukyäjsi y jujtzyena mujsa we´nyarä´ä nye´kä´omoram kojamyaräjpasenhomo, y te´serike juräpä kupkuyomo maka tzä´yi te´ anhkimkuy.

¿Iram mujsa täjkäya´ä?

Maka ijtya´e yä´ tza´mahwajkuyis tyumnhkuyomo te´ *partidos*´is kyowinaram, te´ anhkimyajpapä tumtumäpä ntä najsomoram, te´ *diputodoram* tä ko´anhkimtampapä´is ntä nhkupkuyomoram, te´ anhkimyajpapä kyetyajpapä´is te´ kopinhkuy, te´ kupkutyam y mumu te´ päntam.

¿jujtzyek maka tzyäjkya´e y jujtzye maka tzyäjkya´e te´ tumkuy?

Jintire te´ tumnhkuy maka tyuki, makarinh tzya´manhwajkayajkere sa´sa te´ oretzapyajpapä y kupkuyis kyowinaram ijtyajupä ntä nhkojame´omoram. Yä´ki makanh tzyapya´e jujtzye maka tumyarä´i te´päntam tumtumäpä kojame´omoram y makanh tzi´yarä´i toto jayeram tzyamanhwajkpamä tipä yojsykutye ne tyujku y te´se mujsä kyokipsya´ä y tzyapya´ä ka wyä´ayajpa jujtzye maka kyojamyarä´i ne tzyajmayaräjuse te´ anhkimyajpapä´is nye tzyäjkyaajupä´is yä´ yojsykuy.

Jäsikam te´ oretzapyajpapä y kupkuyis kyowina´istam maka kyä´wejaya´e tumä toto jaye te´ näjmayaräjpapä *Juntas locales y distritales* kyojampapä te´ INE´is ijtyajupä tumtumäpä mäja kupkuyomoram jujtzye kyokipsyaju te´ yojsykuy. Tujkukam te´najsokojame´is wyennhkuy makamä mujsi kyopikya´ä te makapä´is kyo´anhkimya´e, te´ INE´is maka tzyajme te´ kupkutyam jujtzye tzä´yu te´ wenhkuy makapä´is kyojamyä´e y jäsikam te´serinh maka tzyäjkere wä´kä mujsäri tyujkerä mumu *México* najsomo.

Wä´kä mujsä tyukä sa´sa te´ tumnhkuy te´ oretzapyajpapä y kupkuyomoram, te´ INE makapäre kyotzowe te´ Anhkimkutyäjkis ijtpä *México* najsomo

pyämitzipapä´is te´ oreram nyäjmajpapä (INALI), te´serike te´ anhkimkutyäjkis
ijitupä *México* najsomo kyetpapä´is wä´kä pyämipäkya´ä te´ oretzapyajpapä
pantam.

¿Iram täjkäajpa yä´ tumnhkuyomo?

Mumu te´ päntam y kupkutyam oretzapyajpapä, makamä nukya´e te´
kyo´anhkimyajpapä´is y te´serike te´ kyowinaram.

¡Kämujsä! ka myumu tä yojstumtampa México mäja ajpa, ¡Täjkä!